

5. Петкова Л.О. Інвестиційна привабливість регіонів / Л.О. Петкова // Фінанси України. – 2005. – №9. – С. 40 – 46.
6. Уманець Т. Інформаційно-аналітична база регіонального управління : сучасний стан та перспективи розвитку / Т. Уманець // Економіка України. – 2007. – № 8. – С. 39 – 45.

Рецензент: Дацій О.І., д.е.н., професор.

УДК 351.84

Поворозник Р.В.,

здобувач Академії муніципального управління

АНАЛІЗ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ З ЕКОЛОГІЧНОЮ РЕГЛАМЕНТАЦІЄЮ

Статтю присвячено питанням вимірювання диференціації та проведення моніторингу соціально-економічного й екологічного розвитку територій. Запропоновано шляхи удосконалення державного управління розвитком регіонів в Україні в контексті сталого розвитку.

Статья посвящена вопросам измерения дифференциации и проведение мониторинга социально-экономического и экологического развития территорий. Предложены пути совершенствования государственного управления развитием регионов в Украине в контексте устойчивого развития.

The article is devoted to the measurement of differentiation and monitoring of socio-economic and environmental development areas. Ways of improving the governance of regional development in Ukraine in the context of sustainable development.

Вступ. Як свідчать історичні факти і досвід, відсутність управлінського впливу держави на розвиток регіонів неодмінно веде до інфраструктурних перекосів, нерівномірної просторової концентрації економічного потенціалу, поглиблення відмінностей регіонів за соціально-економічними, екологічними й іншими вимірами. Як наслідок, це призводить до появи відсталих у розвитку регіонів з істотно низьким рівнем життя населення, що там проживає. Нерівномірність регіонального розвитку ще більше посилюється внаслідок впливу світових процесів глобалізації та інтеграції. У відповідь на ці та інші виклики сьогодення у багатьох країн світу до пріоритетних завдань державного управління віднесено ефективне розв'язання проблем розвитку регіонів. Забезпечення державою високих темпів макроекономічного зростання, дотримання нею соціальних стандартів і гарантій для кожного громадянина незалежно від місця його проживання об'єктивно зумовлює необхідність в освоєнні нового формату управління розвитком регіонів. Це, в свою чергу, детермінує потребу у проведенні досліджень, зорієнтованих на розроблення нового, адекватного сучасним умовам наукового підґрунтя для здійснення державного управління розвитком регіонів.

Актуальність дослідження зумовлюється також недостатнім ступенем її розробленості в науці державного управління. Проблеми історії, теорії й практики державного управління досліджували В.Б. Авер'янов, В.Д. Бакуменко, В.І. Борденюк, М.В. Гаман, Н.Т. Гончарук, І.А. Грицяк, Н.В. Гудима, Ю.Г. Кальниш, Т.В. Мотренко, Н.Р. Нижник, російські науковці Г.В. Атаманчук, В.Г. Афанасьєв, В.А. Козбаненко та ін.

Постановка завдання. Розробити на прикладі Євросоюзу та зарубіжних країн практичні пропозиції щодо шляхів удосконалення державного управління розвитком регіонів і засад визначення депресивних територій в Україні.

Результати. Вимірювання диференціації та проведення моніторингу соціально-економічного й екологічного розвитку територій є важливим питанням для країн та інституцій Євросоюзу, що пояснюється принаймні з огляду на потребу у визначенні: а) секторів, ступеня регуляторного втручання інституцій і права регіонів країн ЄС на отримання фінансування з боку структурних фондів; б) ефективності і дієвості реалізації регіональної політики. Як правило, в основі вибору критеріїв оцінки регіональних диспропорцій лежать найбільш актуальні проблеми розвитку регіонів, які зумовлюють необхідність розроблення і здійснення регіональної політики, а показники відображають і забезпечують зв'язок завдань такої політики з фактичним станом [3]. У ЄС основний показник, який вимірює економічні регіональні диспропорції і є підґрунтям для аналізу і визначення цілей спільних політик – *ВВП на одну особу, який менший 75% від середнього показника по ЄС*. До інших застосовуваних так званих структурних індикаторів слід віднести показники оцінки стану безробіття і зайнятості.

Однак, точки зору дослідників щодо об'єктивності визначення проблемних регіонів у такий спосіб досить неоднозначні: у публікації Генерального директорату з досліджень [3] зазначається, що ці показники мають недоліки, пов'язані з недостатнім врахуванням реалій і викликів сьогодення. Зокрема, неврахування чисельності і вікової структури населення обмежує об'єктивність оцінки ринків праці і стану безробіття у регіонах. Крім того, аналіз впровадження цих показників показав, що майже половина регіонів, у яких найнижчі показники безробіття, мають інші показники, які також нижчі від відповідних середніх по ЄС показників, зокрема ВВП на одну особу. Тобто, одні й ті ж регіони декілька раз отримують право на фінансування з боку ЄС. Група експертів центру дослідження європейської політики також віднайшли серйозні вади у показнику ВВП на одну особу [1]: він містить лише „офіційні” розрахунки і створює значні труднощі в ході визначення обсягів виробництва в галузях економічної діяльності, пов'язаних із перетином кордонів регіонів, накопиченням доходів від використання природних ресурсів в офшорних зонах. В ньому не враховується вплив державних трансфертів і „тіньової економіки” на показники регіонального ВВП, доходи від домашніх

господарств та інших видів господарювання, які покращують матеріальний добробут громадян. Для оцінки регіональних економічних диспропорцій ВВП у розрахунку на одного зайнятого працівника є більш об'єктивним показником порівняно з ВВП на одну особу з огляду на працевлаштування громадян ЄС за межами свого регіону. А його практичне застосування може запобігти появі значних похибок у визначенні депресивності окремих регіонів вважає група інших західних дослідників. Вони розглядають показник ВДВ більш прийнятним для вимірювання економічної диференціації регіонів у порівнянні з ВВП на одну особу і вбачають потребу в його методологічному вдосконаленні. Значним недоліком в оцінці розвитку регіонів цим показником донедавна було і неврахування прожиткового мінімуму та коливання курсів валют країн. Запровадження *паритету купівельної спроможності* (ПКС) призвело до виникнення суттєвих розбіжностей у рейтинговій оцінці розвитку регіонів ЄС. Такий підхід до визначення ВВП на одну особу істотно змінив перелік регіонів для отримання ними допомоги від ЄС.

Дослідження досвіду впровадження *індикаторів сталого розвитку* (ICR), матеріали якого опубліковано автором [2], дає змогу зробити висновок про відсутність спільних підходів до визначення індикаторів у Великобританії, ЄС, ООН і ОЕСР. ICR згруповано у три виміри сталого розвитку: соціальний, економічний і охорона довкілля. До переліку ICR, які починаючи 1990р., постійно модифікуються, увійшли показники зайнятості, економічного зростання, будівництва житла, охорони здоров'я, чистоти довкілля, транспорту, запобігання правопорушенням, НТП і та ін. Метою запровадження індикаторів є підвищення обізнаності громадськості про сталий розвиток, оцінка досягнутих результатів і прогресу. Починаючи з 1970 р., у Великобританії активно використовують індикатори, спочатку для оцінки річних звітів, програм і стратегій на державному рівні, а пізніше на рівні регіонів, місцевих влад і територіальних громад. Британські експерти класифікують ICR на: міжнародні, базові, державні регіональні, місцеві. В опублікованому *методичному посібнику „Показники якості життя”* міститься детальний опис усіх індикаторів, порядку оцінки сталого розвитку, якості життя, практичні рекомендації щодо їх застосування. Для надання допомоги місцевим органам влади в оцінці результатів визначених цілей створено Аудиторську Комісію, яка розробляє і оновлює на веб-сторінці *бібліотеку індикаторів*, з урахуванням пропозицій з регіонів, громадських організацій і територіальних громад. Комісія відіграє важливу роль у зборі статистичних показників, розробці й апробації індикаторів, проведенні моніторингу й оцінці програм. Регіони Англії отримали значні повноваження щодо самостійного розроблення переліку ICR шляхом проведенням консультацій з зацікавленими сторонами. Вибір індикаторів здійснюють на засадах відповідності цілям і напрямкам регіональної політики, врахування специфіки, обставин і пріоритетів регіональних стратегій розвитку, уникання дублювання індикаторів.

Європейська Комісія відповідно до рішення Європейської Ради в Лісабоні затвердила 36 структурних індикаторів, які згруповано у 6 секцій за напрямками політик: загальний економічний розвиток, зайнятість, інноваційно-дослідницька робота, економічні реформи, соціальне вирівнювання і навколишнє середовище. Кожна група складається з 6 індикаторів, що збалансовує висвітлення напрямів політики. Практика засвідчила важливість індикаторів для оцінки результатів, досягнутого прогресу і розроблення галузевих політик. У ході розроблення переліку структурних індикаторів Комісія співпрацювала з Євростатом та комітетами статистики країн ЄС. Вибір індикаторів базується на таких засадах: а) *стабільність*; б) *гнучкість*; в) *чіткість і збалансованість переліку індикаторів*.

В результаті проведеної експериментально-дослідницької роботи [5] Єврокомісією розроблено індикатори, які вимірюють регіональні диспропорції у рівнях бідності і *соціального виключення*. Вони склалися з показників: „базових”, які оцінюють рівень матеріального добробуту, стан зайнятості, освіти і охорони здоров’я; „допоміжних”, які вимірюють депресивність у доходах домогосподарств, рівні бідності (верхня і нижня межі, відсоток охоплення, тривалість і динамічні зміни), стан довготривалого безробіття, кількість безробітних домогосподарств, середню тривалість життя і стан здоров’я населення. Підхід дослідниці Т. Берчардт до визначення стану соціального виключення вирізняється акцентуванням на соціально-політичних вимірах (за показниками участі населення у політичному житті країни, соціальної взаємодії та ін.) та нівелюванням визначення депресивного стану охорони здоров’я і освіти.

У Швеції застосовуються індикатори, які вимірюють депресивний стан у таких галузях, як будівництво житла, злочинність, участь населення у політичному житті, дозвілля. Визначення структурно і економічно слабких територій було одним із основних питань в контексті формування нової регіональної політики в Чеській Республіці. Території країни зі слабким економічним розвитком, які вирізнялися за станом безробіття і зайнятості населення, рівнями доходів до місцевих бюджетів, середньої зарплати, щільністю населення та ін., визначалися за співвідношенням працюючих у промислових галузях до загальної чисельності працюючих; показниками рівня безробіття і та ін. [4].

Здійснений вище аналіз дає підстави для висновку, що існують різні підходи до вимірювання депресивності регіонів країн ЄС у: а) визначенні факторів, які зумовлюють регіональні проблеми і виборі секторів для впровадження політики; б) класифікації депресивності і визначенні статистичних показників; в) здійсненні аналізу й узагальненні результатів. Це пояснюється наявністю в окремо взятій країні різних характеристик, специфічних рис, обставин, політичних і соціально-економічних факторів, дисонансу у рівнях доходів, зайнятості, освіти та ін.

В основі *індикатора реального прогресу* (ІРП) лежить концепція зеленої економіки, в якій до показника ВВП пропонується внести виміри

„неекономічного розвитку”: стан здоров'я і добробуту населення країни у порівнянні до виробництва товарів і розширення видів послуг. Вважається, що ІРП рівняється нулю, якщо збільшення грошових видатків на охорону здоров'я, правопорядку, довкілля дорівнюють загальним грошовим видаткам на виробництво товарів і надання послуг, при всіх інших незмінних факторах. Американські дослідники зауважують, що відмінність між показниками ВВП і ІРП подібна до відмінності між валовим і чистим прибутком компанії: чистий прибуток визначає добробут компанії у довгостроковій перспективі. Попередником ІРП, в основі якого лежить ідея внесення змін до показника ВВП з урахуванням витрат на екологію, був *індикатор сталого економічного добробуту* (ІСЕД). В ІСЕД враховуються показники загальних витрат домогосподарств на споживання послуг і товарів, державних видатків на оборону, приросту основного капіталу, видатки на екологічні збитки, зменшення природних ресурсів. Результати застосування цього індикатора на практиці досить суперечливі і є об'єктом критицизму зі сторони економістів, які розглядають такий підхід „випадковим”. Так, у Великобританії ІНЕД, сягнувши свого піку у 1978 р., почав спадати, в цей час як вимірювання показником ВВП демонструють тривалі і стійкі тенденції до економічного росту країни.

Спробу поєднати у ВВП показники використання ресурсів і забруднення довкілля було зроблено Комітетом економічного аналізу Міністерства торгівлі США, який у 1994 р. затвердив так званий „зелений ВВП”. Цей індикатор оцінює темпи зменшення запасів наявних природних ресурсів, стан добробуту і доходів населення. У Китаї в 2004 р. показник ВВП було замінено на „зелений ВВП”, який має комплексно визначати економічне зростання країни з урахуванням наслідків його впливу на екологію. Втім, „зелений ВВП” має методологічні вади, які пов'язані з фінансовою оцінкою завданої екології шкоди та ін.. Очевидно, що „зелений ВВП” оцінює макроекономічний розвиток країни з урахуванням затрат ресурсів і видатків на охорону екологічного стану, які пов'язані з фактично завданими або потенційними для довкілля збитками від економічної діяльності. Втім, підходи до тлумачення терміну „зелений ВВП” різняться, а ряд науковців-екологів віддають перевагу індикаторам викидів у повітря вуглекислого газу на одну особу або в рік, які інтегровано в індекс сталого розвитку.

Отже, індикатори вимірювання регіональних диспропорцій є важливими з огляду на: а) визначення депресивних територій для надання цільової державної допомоги; б) розробки політики розвитку регіонів; в) оцінювання результативності впливу фінансових інструментів і ефективності здійснюваної регіональної політики; г) інформування і підвищення рівня обізнаності громадськості. Шаблонів і універсальних рекомендацій для розроблення і застосування індикаторів не існує.

Як зазначалося вище, з метою стимулювання розвитку регіонів, подолання депресивності окремих територій в Україні відповідно до ст.ст. 4 і 5 Закону України „Про стимулювання розвитку регіонів” [6]

запроваджується новий інструмент державної регіональної політики – *Угода щодо регіонального розвитку*, ініціаторами укладання якої можуть виступати КМУ, ЦОВВ і регіони. Відповідно до ст.6 цього Закону [6] для надання цільової державної допомоги *депресивні території* згруповано в: *регіони; промислові райони; сільські райони; міста обласного, республіканського в АРК значення*. Ст. 9 Закону [6] визначає показники, за якими території визнаються депресивними: *регіони* – ВРП на одну особу; *промислові райони* – рівень безробіття, частка зайнятих у промисловості, обсяг реалізованої промислової продукції на одну особу, рівень середньомісячної зарплати; *сільські райони* – щільність сільського населення, природний приріст населення, частка зайнятих у с/г, обсяг реалізованої с/г продукції на одну особу, рівень середньої зарплати; ; *міста обласного, республіканського в АРК значення* – рівні зареєстрованого довготривалого безробіття, середньомісячної зарплати.

Відповідно до ст. 9 Закону депресивними визнаються території, показники розвитку *відповідають одночасно всім умовам*, визначених у відповідних групах. Відповідно до ст. 10 Закону [6] Кабінет Міністрів України Постановою затвердив Порядок здійснення моніторингу показників розвитку територій для визнання їх депресивними і наділив Мінекономіки повноваженнями координувати роботу центральних і місцевих органів виконавчої влади, пов'язаної з проведенням моніторингу, і з Держкомстатом вносити зміни до переліку цих показників. Утім, виклад ст. 5-8 Постанови унеможливають визнання й отримання статусу депресивної будь-якою територією, оскільки для цього потрібно було, щоб *упродовж останніх 3-х років відповідні її показники одночасно були найгіршими у сукупності всіх територій* в окремо взятих групах.

Задля виправлення цих та інших колізій правового поля у 2009 р. було внесено зміни до Закону України „Про стимулювання розвитку регіонів” [6], в якому запропоновано нову редакцію визначення поняття „депресивна територія” і внесено зміни у показники розвитку територій, за якими вони набувають статус депресивної. На початку 2010 р. Кабмін Постановою відповідно затвердив новий Порядок здійснення моніторингу соціально-економічних показників розвитку регіонів, районів та міст обласного, республіканського в АРК значення для визнання територій депресивними. Втім, незважаючи на ці зміни, розрахунки статистичних показників свідчать, що ухвалені критерії унеможливають жодній з територій отримання статусу депресивної та право на допомогу з боку держави.

З огляду на проаналізоване вище, пропонується *модель визначення депресивності територій* (промислових, сільських районів і міст обласного значення). Дана модель розроблена на основі *британських методик вимірювання індексів депресивних територій*. Великобританія накопичила значний досвід зниження регіональної диференціації, розроблення і впровадження методики визначення депресивних територій, окремі підходи якої можуть бути прийнятними для адаптації в Україні.

Значущість цих методик полягає в тому, що, починаючи з 1991 р., вони розроблялися науковцями і фахівцями багатьох галузей і за результатами обговорення і консультацій з представниками місцевих органів влади, громадськості доповнювалися 5 разів (в 1991 р., 1996 р., 1998 р., 2000 р. і 2004 р.). У методиці враховано і часовий фактор, під впливом якого зазнавали змін напрями регіональної політики і підходи до державної підтримки проблемних регіонів, удосконалювалися статистичні показники та ін. Останні дві методики за дорученням Канцелярії Віце-Прем'єр Міністра Великобританії розроблено на кафедрі дослідження соціальної політики Оксфордського університету за активної участі в їх обговоренні у колах науковців, фахівців, зацікавлених сторін і громадськості.

У моделі пропонується визначати депресивний стан окремо взятої території *інтегральним індексом депресивності (ІД)* та *рейтингом*, які розраховуються в окремих вимірах (*блоках*) відповідними *показниками* та шляхом підсумовування отриманих *індексів блоків*. Модель складають шість блоків депресивності: доходи населення, зайнятість і ринок праці, освіта і перекваліфікація, стан охорони здоров'я, екологічний стан, житлове будівництво. Види депресивності узгоджено з ст. 5 Закону України „Про стимулювання розвитку регіонів” [6], в якій до переліку проведення цільового фінансування заходів і програм стимулювання державою розвитку депресивних територій входять вище означені сфери. Потенційними блоками можуть бути зубожіння населення, криміногенна ситуація, інноваційна і науково-дослідницька діяльність та ін. в залежності від їх важливості в межах здійснюваної державної регіональної політики.

На етапі 1 діагностики депресивності територій визначають показники (індикатори) блоків. Визначення показників – завдання непросте і потребує проведення окремих комплексних досліджень.

На етапі 2 діагностики депресивності територій після обрахування відповідних показників визначають *індекси блоків*, за рейтинговою оцінкою яких можна оцінити депресивність кожної території в окремо взятому блоці (вимірі депресивного стану). Оскільки на етапі 3 значення індексів блоків можуть різнитися, то здійснюється їх стандартизація до єдиної вимірювальної системи, тобто кожний індекс блоку конвертується за шкалою рівноцінних максимальних і мінімальних значень. З огляду на усунення необ'єктивності, пов'язаної з нівелюванням важливості блоків депресивності, у моделі в ході визначення ІД частки кожного блоку можуть різнитися: більш важливі блоки отримують більшу значимість у відсотках. На етапі 5 розраховані на етапі 4 індекси блоків окремо взятої території підсумовують і визначають *інтегральні індекс* і *рейтинг депресивності території*. Кількість депресивних територій, яким може надаватися право на фінансування з боку держави, може визначатися у відсотках до загальної кількості відповідних АТО (у британській моделі – 10%).

Основними перевагами пропонованої моделі діагностики депресивного стану територій є: а) поблочний спосіб створює гнучку

можливість для порівняння, оцінки території в окремих вимірах депресивності та визначення загального індексу депресивності території за рейтинговою оцінкою; б) можливість надання окремим вимірам депресивності більшої питомої ваги з огляду на їхню більшу важливість і пріоритетність в межах здійснюваної державної регіональної політики. Впровадження цих пропозицій потребуватиме внесення відповідних змін до статистичних показників системи розрахунків на районному рівні та Постанови КМУ, яка визначає порядок здійснення моніторингу соціально-економічних показників розвитку територій для визнання їх депресивними. Для вдосконалення правового поля розвитку регіонів доцільно уточнити критерії визначення і надання території статусу депресивної відповідно до Закону України „Про стимулювання розвитку регіонів” [6]. Розроблення методології і визначення статистичних показників моніторингу соціально-економічного розвитку територій доцільно здійснювати на замовлення уряду у відповідних науково-дослідних інститутах. Водночас, місцеві і центральні органи виконавчої влади, громадськість і бізнес-кола мають активно залучатися до процесів їх обговорення і консультування.

Висновки. Аналіз зарубіжного досвіду дозволив виокремити і запропонувати наступні шляхи удосконалення вітчизняного державного управління розвитком регіонів: 1) поступово наближувати національне законодавство в сфері управління розвитком регіонів до європейських норм і стандартів та привести модель територіального поділу країни у відповідність до вимог класифікації територіальних одиниць ЄС; 2) врегулювати правове поле здійснення інституційного партнерства і співробітництва суспільних секторів (представників державних і місцевих органів влади, підприємництва і громадських організацій) у спільному вирішенні актуальних питань регіонального розвитку та покладання на місцеві органи влади відповідальності за ефективність їх вирішення перед громадами, що їх обрали; 3) запровадити договірну систему відносин між державою і регіонами з питань розвитку регіонів та програми державної підтримки розвитку депресивних територій; 4) уточнити в ст. 9 Закону України „Про стимулювання розвитку регіонів” і Постанови Кабінету Міністрів України від 02.03.2010 № 235 критерії визначення і надання статусу депресивної території в Україні. У цьому контексті пропонується модель визначення депресивного стану територій, в якій комплексно (за відповідними показниками, які виокремлено в окремі блоки депресивності) оцінюється депресивний стан районів і міст обласного значення. Основними принципами визначення депресивного стану територій є узгодженість з напрямками державної політики розвитку регіонів, залучення до розроблення широкого кола зацікавлених сторін, збалансованість і достовірність показників, можливість внесення до них необхідних змін і доповнень та ін.

Використані джерела інформації:

1. Бакуменко В.Д. Формування державно-управлінських рішень: проблеми теорії, методології, практики: [Моногр.] / Бакуменко В. Д. – К. : Вид-во УАДУ, 2010. – 328 с.
2. Бандур С.І. Сучасна регіональна соціально-економічна політика держави: теорія,

методологія, практика / Бандур С. І., Заяць Т. А., Терон І. В. – К. : РВПС України НАН України, 2002. – 250 с.

3. Безверхнюк Т.М. Європейські стандарти врядування на регіональному рівні: [Моногр.] / Безверхнюк Т.М., Саханенко С.С., Топалова Е.Х. – Одеса: Вид-во ОРІДУ НАДУ, 2008. – 326 с.
4. Возняк Т. Регіональна політика як гарантія єдності держави / Возняк Т. – К. : Вид-во громадської організації Фонду „Європа ХХІ” „Новий вибір”, 2005. – № 7. – С. 3.
5. Воротін В.Є. Нова якість регіональної економіки як об’єкт державного управління в Україні / Воротін В.Є. // Стратегічні пріоритети. – 2007. – № 1 (2). – С. 150-158.
6. Про стимулювання розвитку регіонів: [Закон України від 8 вересня 2005 р. № 2850-IV] // Відом. Верховної Ради України. – 2005. – № 51. – стор. 2662. – Ст. 548.

Рецензент: Дацій Н.В., д.держ.упр., доцент.

УДК 351:338.43

Романець О.А.,

здобувач Академії муніципального управління

РОЗВИТОК ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ АГРАРНОЇ СФЕРИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ ЯК УМОВА ГАРАНТУВАННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ

У статті здійснено теоретичне обґрунтування підходу до реалізації державного регулювання аграрної сфери на регіональному рівні як умови гарантування продовольчої безпеки території.

В статье совершено теоретическое обоснование подхода к реализации государственного регулирования аграрной сферы на региональном уровне как условия обеспечения продовольственной безопасности территорий.

The article presents a theoretical approach to the study of state regulation of the agricultural sector at the regional level as a condition to guarantee food safety areas.

Структурні зрушення в аграрній сфері, що викликані проведенням економічних реформ і дією ряду об’єктивних соціально-економічних факторів, посилили диференціацію рівнів розвитку регіонів України. Особливо гостро це вплинуло на регіони аграрної орієнтації. Для цих регіонів протягом тривалого періоду були характерними централізована модель управління та планово-централізований механізм розподілу матеріально-технічних ресурсів [1]. В умовах розвитку ринкових відносин і посилення децентралізації управлінських функцій держава істотно знизила ступінь регулювання аграрної сфери і обмежила свою економічну діяльність у сфері АПК, що негативно позначилося на ефективності господарювання суб’єктів регіональних аграрних ринків і призвело до погіршення стану продовольчої безпеки на відповідній території.

Ці проблеми широко представлені в роботах таких вчених, як В.Андрійчука, О.Дація, О.Зінченка, М.Корецького, М.Латиніна, А.Лисецького, О.Могильного, Д.Плеханова, О.Шевченка, О.Шпичака та ін.